

Vanhemmat ja kummit arvostavat papin työtä kastetilaisuudessa

Kastamisen väheneminen on toisinaan kirvoittanut kirkossa pohdintoja, voisiko pappien ja kanttoreiden kouluttaminen tai muu virittäminen kastetoimituksia varten saada vanhemmat tuomaan sankemmin joukoin lapsensa kasteelle. Kastamattomuuden taustalla ovat kuitenkin muut syyt kuin pappien ja kanttorien toiminta.

Kastamattomuuden syynä on yleensä vanhempien uskon puute tai kirkkoon kuulumattomuus. Alkuvuodesta 2019 alle kouluikäisten vanhemmille tehdyn kyselyn mukaan perusteet olla kastamatta liittyivät siihen, että lapsen haluttiin voivan itse päättää, vanhempi ei pidä itseään uskovaisena, vanhemmalla on ohut side luterilaiseen kirkkoon, vanhempi ei kuulu kirkkoon tai puoliso ei halua, että lapsi kastetaan. Valtaosa kirkon jäsenten kastamattomista lapsista (86 %, n. 3100 lasta vuonna 2018) on perheissä, joissa vain toinen vanhemmista kuuluu luterilaiseen kirkkoon.

Pappien ammattitaitoa kastetoimituksissa arvostettiin myös Kirkon tutkimuskeskuksen vuonna 2018 kirjoituspyynnöllä keräämässä aineistossa, johon tämä artikkeli perustuu. Siinä suomalaisia pyydettiin kertomaan, mitä oma, lapsen tai kummilapsen kaste merkitsee heille, miten kummiutta toteutetaan ja liittyykö kummissuhteeseen hengellisyyttä sekä millaisia odotuksia kummissuhteeseen kohdistuu. Kyselyyn vastasi 855 henkilöä. Tutkimus *”Maailman tärkein tapahtuma” - suomalaisten käsityksiä kasteesta ja kummiudesta* on ilmestynyt Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuna 63.

Kasteessa ja kummiudessa on monia ulottuvuuksia

Vastausten analyysissä ilmeni, että kaste merkitsee suomalaisille yhtäältä yhteisön jäsenyyttä ja mahdollisuutta osallistua kirkon toimintaan ja kirkollisiin toimituksiin. Toisaalta kasteeseen liittyvät tavat ja perinteet sekä vanhempien valitseman nimen saaminen. Kolmanneksi kastetta kuvataan uskonnollisella ulottuvuudella, jossa korostuu Jumalan antama siunaus ja huolenpito, Jumalan rakkaus ja armo, Jumalan lapseksi tuleminen, usko ja Jeesuksen seuraaminen sekä pelastus ja ikuinen elämä. Joillekin kaste ei merkitse mitään tai sen merkitystä ei ajatella. Oman lapsen ja kummilapsen kastetta kuvattiin edellisten lisäksi myös vastuullisena tehtävänä, jonka vanhemmat ja kummit olivat saaneet.

Kummissuhteessa tärkeänä pidetään yhteistä aikaa ja tekemistä. Merkki- ja juhlapäivinä muistaminen, lahjojen antaminen sekä muu yhteydenpito niin kummilapseen, kummiin kuin näiden perheisiin sekä auttaminen, tukeminen ja hoitaminen kuuluvat moneen kummissuhteeseen. Kummiuteen liittyy myös hengellinen ulottuvuus, joka ilmenee niin esirukouksena kuin kristillisen perinteen välittämisenä ja kirkon toimintaan osallistumisena.

Kastejuhla herättää tunteita

Kastejuhla ja siihen osallistuminen rukoilemalla, lasta siunaamalla tai esirukousta lukemalla olivat tehneet osallistujiin syvän vaikutuksen. Papit eivät toki olleet vastauksissa pääroolissa ja useimmiten heidät mainittiin aineistossa neutraalissa merkityksessä. Lähinnä kerrottiin, mitä pappi teki liittämättä tekemiseen positiivisia tai negatiivisia määreitä.

Lapseni saivat nimen. Ja erittäin kauniin muiston itse sain. Pidän kummastakin tilaisuudesta. Pappi vieraili myös kotona toisen lapsen kastetilaisuuden jälkeen.

Jos pappien toimintaan kasteen yhteydessä liitettiin laadullista arviointia, siihen oltiin hyvinkin tyytyväisiä. Vanhemmat arvostivat sitä, että pappi oli vierailut kasteperheessä ennen tai jälkeen kastetilaisuuden. Kastejuhlasta teki erityisen läheisen ja lämpimän, jos kastepappi oli entuudestaan tuttu. Kaste keskustelun rentous ja papin ammattitaito hyödyntää kaste keskusteluja kastetilaisuudessa oli tehnyt vaikutuksen.

Itselleni oman lapsen kastetilaisuudessa oli hienoa, kun kastepappi kävi kotonamme juttelemassa ennen tilaisuutta. Juttelimme toki kasteesta ja lapsesta, mutta myös kaikista mahdollisista asioista maan ja taivaan väliltä. Hän hienosti poimi keskusteluista meille tärkeitä asioita ja sanoitti niitä ääneen kastetilaisuudessa.

Hieman yllättäen joillakin vanhemmilla ja kummeilla oli hyvinkin tarkkoja muistikuvia siitä, mitä pappi oli puhunut kaste puheessa. Erityisesti lapsen nimeen liittyvät yksityiskohdat olivat painuneet läsnäolleen seurakunnan mieliin.

Muistan kastetilaisuudesta papin puheen, jossa hän kertoi, miten kastetun lapsen nimi kirjoitetaan Taivaan kirjaan.

Oman lapseni kasteesta jäi vahvasti mieleen kaste kaavan ilmaus "siirrä tämä lapsi pahan vallasta rakkaan poikasi valtakuntaan". Vaikka en ajattelekaan, että lapsen kasteessa olisi jonkinlaista "maagista" voimaa, niin silti nämä sanat olivat minulle merkityksellisiä. Samoin kastepapin puheesta jäivät mieleen lapsellemme annetun nimen kääntäminen hepreaksi ja se, mitä nimi tarkoittaa hepreasta suomeksi käännettynä.

Kummius jakaa mielipiteitä

Kirkkoon kuulumattomien henkilöiden kutsuminen kummeiksi tai siihen verrattavaan rooliin jakoi kuitenkin mielipiteitä. Papit saivat jonkin verran ihmettelyä osakseen silloin, kun he olivat hyväksyneet kummeiksi kirkosta eronneita tai antaneet heille kummitodistuksen.

Pidän tärkeänä, että kummius on kirkossa arvostettua. Myös ihmiset arvostavat sitä, että saavat olla kummi. Parikin tuttavaani on liittynyt

kirkkoon uudestaan kummiuden vuoksi. Ihmettelen sitä, että jotkut papit ottavat kummiksi myös kirkosta eronneita, ja erottavat jonkinlaisen tosiasiallisen ja muodollisen kummiuden. Pidän huonona sitä, että kummiuden kriteereistä ei huolehdi, koska se vaikuttaa suoraan myös kummiuden hengelliseen ymmärtämiseen ja sisältöön. [...]

Toisaalta papit saivat myös positiivista palautetta siitä, että kirkkoon kuulumattomat ”aikuiset ystävät” saivat osallistua kastetoimitukseen ja lapsen siunaamiseen kummien tavoin:

Molemmilla lapsilla on onneksi yksi aktiivisempi kummi; toinen kuuluu aktiivisesti seurakuntaan ja toinen on ateisti, mutta silti minun silmissäni kummi, vaikka kristillinen kirkko ei sitä virallisesti hyväksykkään. Papille tämä ei ollut ongelma ristiäisissä, ateistikummit seisoivat siunaamishetkessä mukana ja omien sanojensa mukaan toivoivat lapselle hyviä asioita ja onnellista elämää.

Papeista kerrottiin mukavia muistoja paitsi kastetoimituksiin myös muihin kirkollisiin toimituksiin liittyen. Kummin tehtävää siunata konfirmaatiossa kummilapsensa sekä odotettiin etukäteen että muisteltiin vielä pitkään ripille pääsyn jälkeen. Kummien kutsuminen siunaamaan kummilapsiaan näiden avioliittoon vihkimisen yhteydessä oli niin ikään mieliinpainuva hetki sekä kummeille että kummilapsille.

Kummiuden hengellinen ulottuvuus korostui tutkimuksessa itserekrytointiin perustuvan aineistonkeruutavan vuoksi. Valtaosa odotti kummilta selkää kytköstä kristillisyyteen ja moni oli huolissaan tämän elementin katoamisesta kummissuhteesta. Kummius koettiin usein hengellisenä tehtävänä. Kummit rukoilivat kummilastensa puolesta ja kummilapset pitivät arvokkaana, että olivat saaneet elämänsä edes yhden kristillistä elämäntapaa toteuttavan ihmisen. Joillakin tutkimukseen osallistujilla oli pelko, että kirkko itse turhentaa ja vesittää hengellisyyden kummissuhteesta.

Minulle on ollut suuri kunnia olla kahden lapsen kummeina. En osaisi kuvitella tehtävää ilman, että lapsi kastetaan. Tehtävä on minulle hengellinen tehtävä ja yhteinen matka lapsen kanssa. Voin olla jonkun lapsen ystävä, mutta on aivan eri asia olla lapsen kummi.

Vaikka aineisto oli painottunut keskimääräistä suomalaista uskonnollisesti aktiivisempiin henkilöihin, se kertoo samalla siitä, että kummiudessa voi edelleen olla merkittävä hengellinen ulottuvuus. Niille, joille uskolla ja siihen liittyvillä tavoilla ja toiminnoilla on henkilökohtaista merkitystä, myös niiden välittäminen sekä omille lapsille että kummilapsille on luontevaa ja luonnollista. Kristillisen perinteen välittämisen uusille sukupolville kyseenalaistavat herkimmin ne, joille sillä ei ole omakohtaista merkitystä.

Maarit Hytönen
tutkija, Kirkon tutkimuskeskus